

Communities of Practice

Wanneer is een community een Community of practice

T. Kok
Tusveldburg 38
Enschede
Studentnummer: 0046280
Begeleider: H. van der Meij
Faculteit Gedragwetenschappen
Datum: 03-11-2006

Samenvatting

Dit onderzoek gaat over het benoemen van Communities of practice aan de hand van een codeboek. Dit codeboek is opgesteld met behulp van literatuur over Communities of practice, voornamelijk van Wenger (1998), en met e-mailcommunicatie van basisschoolkinderen die met elkaar e-mailden voor een schoolopdracht. In dit onderzoek is er naar e-mailcommunicatie van de kinderen gekeken of er met behulp van het codeboek bepaald kon worden of de groepen kinderen met elkaar een Community of practice vormden. Uit de analyse van de e-mail blijkt dat er voldoende aanwijzingen zijn om te stellen dat het bij deze groepjes om een Community of practice gaat. Verder is gebleken dat het codeboek erg bruikbaar is bij het analyseren van deze en andere soorten communicatie om uit te zoeken of er een basis aanwezig is voor een Community of practice.

Inhoudsopgave

§1	Inleiding	p. 1
§2	Methode	p. 4
§2.1	Personen	p. 4
§2.2	Materiaal	p. 4
§2.3	Procedure	p. 4
§2.4	Codering en scoring	p. 5
§2.5	Noodzakelijke vs niet-noodzakelijke componenten	p. 14
§2.6	Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid	p. 15
§3	Resultaten	p. 16
§4	Discussie	p. 22
	Referenties	p. 25
	Bijlage 1 Codeboek	p. 26
	Bijlage 2 De vierde dimensie	p. 27
	Bijlage 3 Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid	p. 28

§1 Inleiding

Het gebruik van e-mail is de afgelopen jaren bijna onmisbaar geworden in de communicatie tussen bedrijven en ook tussen particulieren. In scholen is dit gebruik echter enigszins achtergebleven. Van der Meij, de Vries, Boersma, Pieters en Wegerif (2004) onderzoeken in hun artikel "*An examination of interactional coherence in email use in elementary school*" wat er gebeurt als er meer van e-mail communicatie gebruik gemaakt wordt. Zij hebben een project opgezet waarbij leerlingen van verschillende basisscholen met elkaar e-mailen over een opdracht die zij kregen van hun leraar. Een groepje kinderen van de ene basisschool e-mailde met een groepje van een andere basisschool en zo hielden ze elkaar op de hoogte van de voortgang, eventuele problemen en algemene gebeurtenissen.

Het gebruik van ICT (Informatie- en Communicatietechnologie) had in dit opzicht twee functies, namelijk reflectie en het uitwisselen van ideeën. Het onderzoek van Van der Meij et al. (2004) richtte zich vooral op de eerste functie, de reflectie. De e-mail werd geanalyseerd om te kijken hoe er in de communicatie tussen de kinderen op elkaar gereageerd werd. Uitkomst van het onderzoek was dat de kinderen op een specifieke manier met elkaar communiceerden: ze vertellen over wat ze gedaan hebben, vragen elkaar hulp, vragen om verheldering en ontwikkelen binnen hun groep soms een bepaalde manier van praten met elkaar.

De tweede functie van ICT, het uitwisselen van ideeën, komt alleen aan de orde als een onderdeel van de communicatie en wordt niet apart besproken als juist een typerend kenmerk voor de communicatie. Deze functie van ICT is echter heel interessant om ook goed te bekijken, omdat dit vaak als een kenmerk beschreven wordt van een idee dat geïntroduceerd werd door Lave & Wenger (1991): een Community of Practice. Het doel van dit onderzoek is om te onderzoeken of de e-mail communicatie van de leerlingen kenmerkend is voor een Community of practice. Dit zal gedaan worden op een manier die vergelijkbaar is met de manier waarop Van der Meij et al (2004) ook de e-mail bekeken hebben, namelijk aan de hand van een codeboek. Dit codeboek geeft een aantal richtlijnen om uit bestaande en gedocumenteerde communicatie te bepalen of de term Community of practice op zijn plaats is. Het voordeel van een dergelijke methode is dat er een standaard codeboek gebruikt kan worden voor verschillende soorten communicatie. Van elke groep communicerende, en dus samenwerkende mensen kan dat een objectieve conclusie genomen worden of ze al dan niet een Community of practice zijn, of eventueel nog kunnen vormen.

De term Communities of practice komt oorspronkelijk van Lave en Wenger die in 1991 in hun boek *Situated Learning: Legitimate peripheral participation* (1991) beschreven hoe Communities of practice (ook wel kennisgemeenschappen) ontstaan. Wenger schreef vervolgens een boek dat volledig gericht was op het fenomeen kennisgemeenschappen. Zijn ideeën daarover beschrijft hij in het boek *Communities of Practice, learning, meaning and identity* (1998). Volgens Wenger (1998) gaat het bij een Community of practice om drie dimensies: De gemeenschappelijke onderneming zoals die begrepen wordt door de leden van de Community of practice, de wederzijdse verbintenis die de leden sociaal aan elkaar bindt en het gemeenschappelijke repertoire van bronnen dat geproduceerd wordt (Wenger, 1998). Leren, zegt Wenger, is niet iets wat men doet door het verkrijgen van kennis, maar door te participeren in een Community of practice. Deze participatie is niet alleen meedoen aan bepaalde activiteiten met bepaalde mensen, maar

actieve deelname in de bezigheden van een sociale gemeenschap en in relatie tot deze gemeenschappen, identiteiten creëren.

Brown (2004) schrijft verder over dit onderwerp en noemt in zijn artikel een aantal kenmerken van Communities of practice: *“A small group of people who've worked together over a period of time. People in a community of practice can perform the same job or collaborate on a shared task or work together on a product. They are peers in the execution of "real work." What holds them together is a common sense of purpose and a real need to know what each other knows”*.

Een Community of practice kan dus omschreven worden als een kleine groep mensen die doordat zij actief met elkaar samenwerken een soort eigen gemeenschap vormen. Belangrijk hierin is de interactie en dus de communicatie binnen de gemeenschap. Het feit dat de participanten met elkaar samenwerken, weten dat ze met vragen bij anderen terecht kunnen en van elkaar willen leren, is wat het tot een Community of practice maakt.

Op het eerste gezicht lijken de kenmerken die in de literatuur beschreven worden en de kenmerken uit het onderzoek van Van der Meij (2004), veel op elkaar. Kan er daarom geconcludeerd worden dat uit de e-mail communicatie blijkt dat de groepjes kinderen een Community of practice vormen? De onderzoeksvraag die hieruit geformuleerd kan worden is:

- Kan aan de hand van de vorm en inhoud van de communicatie tussen de kinderen gesteld worden dat er sprake is van een Community of practice zoals deze is beschreven in de literatuur?

Om deze vraag te beantwoorden zal de e-mail geanalyseerd moeten worden, maar dan vanuit een ander oogpunt dan in het originele onderzoek. In het onderzoek van van der Meij (2004) werd onderzocht hoe de communicatie precies verliep en hoe er op elkaar gereageerd werd. Er werd gekeken naar zaken als: Hoe vaak worden bepaalde zinnen, zoals vragen of beweringen, gebruikt? Hoe zijn de mailtjes opgebouwd? Wat is de frequentie waarmee er gemaïld wordt? Om de nieuwe onderzoeksvraag te beantwoorden zullen er andere vragen moeten worden gesteld, zoals: Leren de kinderen van elkaar? Zijn ze actief in de communicatie? Vragen ze elkaar om hulp? Wordt er over belevenissen gepraat?

Om dit te onderzoeken is er een nieuw codeboek nodig aan de hand waarvan de e-mail opnieuw gecodeerd kan worden. Dit codeboek bestaat uit drie dimensies die onderverdeeld zijn in een aantal kenmerken van een Community of practice. Deze drie dimensies zijn: A) Delevan van belevenissen, B) Interactie binnen taak en C) Wederzijdse verbintenis.

Elk zinsdeel (de e-mail is al verdeeld in segmenten door de schrijvers van het voorgaande onderzoek; zie bijlages) kan vervolgens een code krijgen die correspondeert met een kenmerk uit het codeboek. Door te kijken naar hoe vaak bepaalde codes in bepaalde mailtjes voorkomen en door verschillende mail met elkaar te vergelijken kan een gefundeerde beslissing worden genomen over de vraag of het hier gaat om een Community of practice. Dit is vooral handig om te weten voor verder onderzoek omdat je dan in een bekend theoretisch kader werkt. Uit praktisch oogpunt is het voor bedrijven en instellingen goed om te weten of er sprake is van een Community of practice omdat hier de werkwijze op aangepast kan worden. Meerdere onderzoeken hebben aangetoond dat werknemers die binnen Communities of practice werken, effectiever en produktiever zijn. (Wenger, E.,

McDermott, R. & Snyder, W., 2002). Mocht er dus uit een analyse van communicatie blijken dat er geen sprake is van een Community of practice kan de werkgever of opdrachtgever maatregelen nemen om er voor te zorgen dat een Community zich kan ontwikkelen.

De kinderen e-mailen met elkaar in “partnerships” waarin elk groepje zes keer mailt met zijn partner. In totaal bestaat elke “partnership” dus uit twaalf mailtjes. Nu is het interessant om niet alleen te kijken naar hoe vaak bepaalde codes voorkomen in de communicatie, maar om ook te kijken op welke manier er wordt gecommuniceerd tussen de twee groepen in een partnership. Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat een van de twee groepjes in een partnership erg veel kenmerken vertoont van een Community of practice op zich, maar dat het andere groepje weinig tot geen kenmerken laat zien. Als er gecodeerd wordt op een lineaire manier, dus alle segmenten gewoon coderen en daarna bij elkaar optellen, zou er geconcludeerd kunnen worden dat het om een Community of practice gaat terwijl dat in sommige gevallen helemaal niet het geval is. Een manier die betrouwbaarder is, is om de communicatie van de twee partners naast elkaar te leggen en te kijken of ze, naast dat ze voldoende kenmerken vertonen, ook daadwerkelijk op elkáár reageren en elkáár om hulp vragen of geven.

De hoofdvraag in de analyse van de e-mail is: “Zijn er aanwijzingen te vinden om te stellen dat het hier om een Community of practice gaat?”. De drie hierboven genoemde dimensies verschillen in importantie van elkaar, de een weegt wat zwaarder dan de ander. Dit verschil in belangrijkheid is vaak te herleiden uit de literatuur omdat sommige kenmerken uitgebreider beschreven worden en door meerdere auteurs. In sommige gevallen is dit erg direct geschreven zoals in het geval van Ruopp (1993) die stelt dat het een waarmerk van een Community of practice is, dat er een constante uitwisseling over gemeenschappelijke bezigheden plaats vindt. In andere gevallen komt het niet zo duidelijk naar voren en kan de beslissing om het ene kenmerk zwaarder mee te laten wegen dan de ander, arbitrair zijn. Componenten in het codeboek kunnen worden gezien als noodzakelijke (zeer belangrijke) of aanvullende (niet zo belangrijke) kenmerken van een Community of practice. Het delen van belevenissen is bijvoorbeeld een noodzakelijk kenmerk voor een Community of practice en moet minimaal een bepaald aantal keren voor komen. Dit kenmerk wordt meerdere malen als een zeer belangrijk punt bestempeld in de literatuur (Ruopp, 1993; Brown, 1995; Wenger, 1998). Hoe vaak het delen van belevenissen dan moet voorkomen in de communicatie is vervolgens arbitrair.

Delen van belevenissen, dimensie A, is waar een Community of practice in eerste instantie om draait. Door het delen van verschillende belevenissen (binnen of buiten de community) als vorm van communicatie leren de participanten van de ervaring van anderen. De belevenissen waarover gepraat wordt, kunnen worden onderverdeeld in twee categorieën, namelijk belevenissen binnen de community en belevenissen buiten de community (A4). De eerste categorie kan verder onderverdeeld worden in: successen (A1), mislukkingen (A2) en algemene belevenissen (A3). Zo zijn er dus vier componenten binnen de dimensie Delen van belevenissen.

Interactie binnen taak, dimensie B, beschrijft de actieve component van de communicatie. Het delen van belevenissen is over het algemeen te zien als communicatie van een kant; bij interactie komt de communicatie van beide kanten. Opmerkingen waarin vragen naar voren komen (B1) of waarin op voorgaande opmerkingen gereageerd wordt (B2) passen in deze dimensie, evenals het aandragen van ideeën (B3), uitingen van een

gezamenlijk repertoire van woorden en termen (B4) en het geven van algemene taakbeschrijvingen (B5).

Wederzijdse verbintenis, dimensie C, draait vooral om het “samen”-gevoel van de leden van een CoP. Samen dingen doen, het onderhouden van onderlinge relaties en heterogeniteit van de community zijn kenmerken van een community die het tot een Community of practice maken. Componenten van deze dimensie zijn vaak minder expliciet te vinden dan voorgaande componenten. Aanwijzingen voor wederzijdse verbintenis zijn uitingen van emotie (C1) of relatie (C2) en “social talk” (C3).

De verwachting van de studie is dat er na analyse van tien partnerships zal blijken of het codeboek bruikbaar is om te bepalen of een bepaalde samenwerkende en communicerende groep mensen een Community of practice is of niet. Door de richtlijnen die beschreven staan in het codeboek te volgen, kunnen er voor vergelijkbare, reeds gedocumenteerde communicatie (e-mail, transcripten van gesprekken of communicatie in een andere vorm) ook conclusies worden getrokken.

§2 Methode

§2.1 Personen

Twaalf klassen (groep zeven en acht) van tien verschillende basisscholen deden vrijwillig mee aan het onderzoek. In totaal waren er 279 kinderen die meededen en hun gemiddelde leeftijd was 11 jaar en 3 maanden. Deze kinderen vormden met elkaar 82 communicerende groepjes. Gemiddeld was zo'n groepje 3.5 personen groot. Er waren zes groepen met vijf kinderen en ook zes groepen met slechts twee kinderen. Er waren bijna precies evenveel jongens als meisjes. De namen van de groepjes zijn voor dit onderzoek veranderd.

Van de 82 groepjes zijn er 20 geselecteerd die samen 10 partnerships vormen. Deze selectie is gemaakt op basis van de inhoud van de mailtjes. Vooral de partnerships waarbij op het eerste gezicht te verwachten was dat er voldoende aanwijzingen van interactie te vinden zouden zijn, zijn geselecteerd.

§2.2 Materiaal

Er is een interview afgenomen die informatie gaf over de technische faciliteiten op de school. Ditzelfde interview vroeg ook naar vaardigheden in e-mail gebruik van leraren en leerlingen. Voor en na het project hebben de kinderen een “self-esteem” en een “self-efficacy” vragenlijst ingevuld om hun motivatie te meten. Deze twee meetinstrumenten hebben een goede betrouwbaarheid die is gevonden in een eerdere studie over e-mailgebruik. Na het project werden de leraren gevraagd het hele project te evalueren.

Gevraagd werd hoe het contact met de andere school is verlopen, hoe ze over de lessen en het ondersteunende materiaal dachten en wat hun mening was over het gebruik van e-mail op school. Ook werden vier of vijf leerlingen gevraagd naar hun mening over het project, het gebruik van e-mail, het samenwerken in een groep en de lessen.

§2.3 Procedure

Een maand voor het begin van het project is er een telefonisch interview gehouden met de leraren om zeker te weten dat er genoeg faciliteiten beschikbaar zouden zijn tijdens het project. Ook werd er uitgezocht of er nog speciale training nodig was voor de leraren en leerlingen. Twee weken later was er een bijeenkomst waar de leraren geïnformeerd werden over hoe het project was opgezet. Elke klas werd bij deze bijeenkomst gekoppeld aan een klas van een andere school. De leraren werd een korte e-mail training aangeboden van een paar dagen. Elf van de twaalf leraren deden hieraan mee.

§2.4 Codering en scoring

In deze paragraaf wordt beschreven hoe de verschillende componenten gecodeerd zijn aan de hand van het codeboek dat beschreven is in de inleiding en dat hier verder wordt uitgewerkt. Eerst wordt uitgelegd hoe de e-mail die geschikt was voor de codering is uitgekozen en vervolgens hoe deze dan is gecodeerd. Tenslotte worden vanaf paragraaf 2.4.1 de dimensies met hun componenten inhoudelijk behandeld. Voor elke dimensie worden apart de te nemen stappen doorgenomen.

Er zijn tien partnerships uitgekozen ter analyse. Om veel en overbodig werk te voorkomen is er voor gekozen om niet alle mail te gebruiken voor codering. In de meeste gevallen is er een goed beeld te krijgen van de communicatie en de manier waarop deze zich ontwikkeld heeft door in een partnership te kijken naar de tweede mail en de vierde of de vijfde (in sommige gevallen is het zelfs het beste om de zesde mail erbij te betrekken).

De eerste mail wordt buiten beschouwing gelaten omdat de dingen die daar besproken worden over het algemeen niet interessant zijn voor dit onderzoek. Het zijn namelijk dingen die besproken worden voordat er met het werk zelf begonnen is, zoals hobby's, familie en het zich aan elkaar voorstellen. Een community heeft dan nog helemaal geen kans gehad om zich daadwerkelijk te ontwikkelen.

De zesde mail wordt normaal gesproken ook buiten beschouwing gelaten omdat deze vaak bestaat uit een standaardafsluiting van de communicatie. Hoewel "social talk" zeker een duidelijk onderdeel is van een Community of practice, is het belangrijker om hier aanwijzingen voor te vinden terwijl ze echt aan hun opdracht werken, dus vanaf de tweede mail tot de op een na laatste.

Het echte begin van een Community of practice komt dus pas op gang bij de tweede mail, omdat ze dan beginnen ze te werken aan de opdracht. In sommige gevallen wijkt de communicatie echter iets af van de standaard en komt de communicatie over de werkzaamheden bijvoorbeeld langzaam op gang en begint pas echt bij de derde mail (zie partnership 7). In andere gevallen worden de interessantste dingen over de werkzaamheden

pas in de laatste mail geuit. In de laatste gevallen wordt er dan voor gekozen om die mail te gebruiken om te coderen.

Of het de vierde of de vijfde mail is die wordt gebruikt om te vergelijken met de tweede mail is afhankelijk van de inhoud van de mail. Vaak wordt er in de vierde en vijfde mail gesproken over dezelfde dingen: hoe het gaat met de opdracht, hoe het met het andere groepje gaat en wat de planning is. De keuze tussen 4 en 5 wordt dan gemaakt door te kijken naar of er veel dingen gezegd worden die interessant zijn voor het coderen. Hieronder volgt een uitleg waarom welke partnerships gebruikt zullen worden voor de analyse.

Er waren een redelijk aantal correspondenties waarin een e-mail miste of waarin mailtjes stonden die bedoeld waren voor andere groepjes. Deze e-mail communicatie wordt hier buiten beschouwing gelaten omdat daar niet een volledig en goed beeld gevormd kan worden van de communicatie. Uiteindelijk is er gekozen voor deze tien e-mail “partnerships” omdat ze compleet waren, een gezonde communicatie hadden en bepaalde signaalwoorden bevatten.

1. Plvr en Flva, mail 2 en 6 (mail 2 begint bij regelnummer 473)
2. PlgiA en Meca, mail 2 en 4 (regelnummer 1735)
3. PlgiB en Wv, mail 2 en 4 (1866)
4. Ijmo en Flgi, mail 2 en 5 (2256)
5. IjvrA en K, mail 2 en 4 (3703)
6. Plet en Stha, mail 2 en 4 (4552)
7. Ch en Glba, mail 3 en 5 (5489)
8. Olbe en Vibl, mail 2 en 5 (5828)
9. IjvrB en Mema, mail 2 en 6 (5971)
10. Plka en Za, mail 2 en 5 (6321)

De e-mail van de partnerships wordt vervolgens naast elkaar gezet en op elk aspect van het codeboek gecodeerd. Door dit in een overzichtelijk schema te zetten is het achteraf makkelijk om met elkaar te vergelijken. Een dergelijk schema ziet er als volgt uit:

	DimensieA	Component A1	B	B1	C	C1
				B2		
		Component A2		B3		
		Component A3		B4		C2
		Component A4		B5		C3
Mail partner A	Aantal segmenten gecodeerd als A	Aantal segmenten A1				
		Aantal segmenten A2				
		Aantal segmenten A3				
		Aantal segmenten A4				
Mail partner B	Aantal segmenten gecodeerd als A	Aantal segmenten A1				
		Aantal segmenten A2				
		Aantal segmenten A3				
		Aantal segmenten A4				

Tabel 1: Codeerschema voor partnerships

Voor elke gecodeerde mail worden alle codes bij elkaar opgeteld en in het schema ingevuld. De tweede stap is om vervolgens te kijken in hoeverre de twee communicerende groepen op elkaar lijken wat betreft de kenmerken van een Community of practice. Zijn er bij de ene groep bijvoorbeeld evenveel B1's (hulp of uitleg vragen) als er B2's (hulp of uitleg geven) bij de ander zijn, uitent ze beiden ongeveer evenveel emoties en praten ze even vaak over gebeurtenissen binnen of buiten de community? De uitkomsten hiervan kunnen gebruikt worden om te bepalen of er een basis voor een Community of practice en in hoeverre de groepjes interactief met elkaar communiceren.

Het codeboek beschrijft hoe e-mail communicatie tussen leerlingen van basisscholen gecodeerd en gescoord kan worden om te bepalen of er sprake is van een community of practice. De stappen die genomen zijn om tot het codeerschema te komen worden beschreven en uitgelegd aan de hand van de literatuur die er is geschreven over dit onderwerp. Voor het tot stand komen van het codeboek is gebruik gemaakt van een top-down en bottom-up benadering. Voor de top-down benadering is gebruik gemaakt van de literatuur over het onderwerp "communities of practice", vooral het materiaal van Lave & Wenger die hier uitgebreid over geschreven hebben. Voor de bottom-up benadering is er gebruik gemaakt van de e-mail communicatie tussen de leerlingen van de basisscholen.

Het codeboek beschrijft drie dimensies aan de hand waarvan de e-mail geanalyseerd wordt. Deze dimensies zijn: *Delen van belevenissen*, *Interactie binnen taak*, *Wederzijdse verbintenis*. Er zou nog een vierde dimensie aan het codeboek toegevoegd kunnen worden, namelijk *Uiterlijke kenmerken*. Deze dimensie is echter buiten dit codeboek gelaten omdat uiterlijke kenmerken eigenlijk impliciete kenmerken zijn van een community of practice en dus niet van belang voor een onderzoek waar vooral gekeken wordt naar de communicatie. In de bijlage staat een korte beschrijving van de dimensie, omdat de kenmerken onmisbaar zijn in de bespreking van een Community of practice, en een uitleg waarom de dimensie buiten het codeboek gehouden is.

§2.4.1 *Delen van belevenissen*

Het basisargument dat Wenger in zijn boeken maakt, is dat we allemaal tot minimaal een Community of practice behoren. "*Communities of practice are everywhere. We all belong to a number of them—at work, at school, at home, in our hobbies. (...) Whatever form our participation takes, most of us are familiar with the experience of belonging to a community of practice.*" (Wenger, 1998). Ruopp (1993) beschrijft een Community of practice als "*een set van concentrische cirkels van verwantschap...*" Deze beschrijving komt overeen met het argument van Wenger, die ook stelt dat je je in het centrum, maar ook meer naar de buitenkant van een Community of practice kan bevinden. Waar je je precies bevindt, is afhankelijk van je betrokkenheid bij de activiteiten.

Verder zegt Ruopp dat er binnen een Community of practice een constante uitwisseling van gemeenschappelijke bezigheden plaatsvindt. Deze beschrijving geeft een kenmerk van een Community of practice die gezien kan worden als een set van concentrische cirkels, namelijk dat er tussen die verschillende cirkels een uitwisseling van informatie plaatsvindt. Dit is een kernpunt van alle Communities of practice en een onmisbaar aspect in de communicatie tussen participanten, omdat er zonder het delen van belevenissen over bezigheden, niet van elkaar geleerd kan worden.

Het woordenboek zegt heel simpel dat een belevenis “iets wat iemand meemaakt” is. Deze dimensie draait dus om de communicatie tussen participanten over dingen die zij mee hebben gemaakt. Hieruit volgt dat de communicatie die in deze dimensie geplaatst kan worden, in de verleden tijd zal staan. Uit de definitie blijkt verder dat er een “iets” en een “iemand” in voor moet komen. “Iemand” is in dit geval de actor, degene die iets doet of meemaakt, en het “iets” is de gebeurtenis. Als deze gebeurtenissen betrekking hadden op twee of meerdere participanten dan kan dat een aanwijzing zijn voor een gezamenlijke geschiedenis, een ander kenmerk van een Community of practice (Hung & Chee, 2004). Dit component wordt later verder beschreven in de bijlage, maar is niet van belang voor dit codeboek.

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen verschillende belevenissen waarover gepraat wordt binnen een Community of practice: (1) successen, (2) mislukkingen en (3) algemene gebeurtenissen en er kan gepraat worden over (4) belevenissen buiten de community.

“Delen van belevenissen” is een erg algemene beschrijving en zal dus worden onderverdeeld in meerdere componenten. Het hoofdonterscheid dat gemaakt wordt is tussen belevenissen binnen en belevenissen buiten de community, met belevenissen binnen de community als belangrijkste component. Deze wordt verder verdeeld in de eerder genoemde componenten: successen (A1), mislukkingen (A2) en algemene belevenissen (A3). Ten slotte komt de component belevenissen buiten community (A4) daar nog bij.

Stappen in het coderen

Een aantal stappen kunnen helpen om de segmenten uit de data te coderen met de juiste componenten.

- Stap 1: Bepaal of het zinsdeel gaat over belevenissen
- Stap 2: Maak onderscheid tussen belevenissen binnen of buiten de community.
- Stap 3: Bepaal of er een succes of een mislukking beschreven wordt.
- Stap 4: Bepaal of het gaat over algemene belevenissen.

§ 2.4.1.1 Bepalen of het zinsdeel gaat over belevenissen

Zoek in de zin naar een actor en een gebeurtenis. Alleen als beide aanwezig zijn kan er sprake zijn van een belevenis. Verder is een belevenis een gebeurtenis in het verleden en de beschrijving van een belevenis zal daarom ook in de verleden tijdsvorm geschreven staan. Een belangrijke aanwijzing is een werkwoord dat in de voltooid verleden tijd staat. Dit signaleert namelijk bijna altijd een gebeurtenis in het verleden, terwijl dat van een gewone verleden tijdsvorm niet zonder meer gesteld kan worden. De zin “Onze juf die van een school kwam heet Inske” is daar een voorbeeld van.

Voorbeelden van zinnen in de voltooid verleden tijdsvorm zijn “We hebben een takelwagen gemaakt” en “Wij hebben vrijdag presentatie gehad”.

§ 2.4.1.2 *Onderscheid maken tussen belevissen binnen en buiten de community*

Als er in een zinsdeel een verleden tijd gaat en bepaald is dat het gaat om een belevenis, moet er bepaald worden om wat voor gebeurtenis het gaat. Om te bepalen of het gaat om gebeurtenissen en belevissen binnen of buiten de community is het belangrijk om naar de inhoud van de zin te kijken. Woorden zoals maken, doen, werken, zagen en graven zijn actieve werkwoorden die over het algemeen werkzaamheden beschrijven die binnen een community uitgevoerd worden. Staat er dus een actief werkwoord in een zin, dan is dat een sterke aanwijzing tot een belevenis binnen de community. In het coderen van de data zal er dan ook specifiek op actieve werkwoorden gelet worden.

Het eerder genoemde zinsdeel “We hebben een takelwagen gemaakt” is een voorbeeld van een belevenis binnen een community. De zin staat in verleden tijd en beschrijft een werkzaamheid, beiden te zien aan het werkwoord “maken”.

Belevissen buiten de community beschrijven belevissen die in principe niks met de community of de werkzaamheden daarvan te maken hebben. Een zin als “Toen was het 3 uur en gingen we naar huis” is een voorbeeld daarvan.

Vervolgens moet nog bepaald worden of het om algemene belevissen gaat of om specifieke mislukkingen of successen, waarvan de laatste twee belangrijke kenmerken van een Community of practice zijn.

§ 2.4.1.3 *Bepalen of er een succes of een mislukking beschreven wordt*

Een belevenis kan een algemene beschrijving zijn van een gebeurtenis in het verleden, wat in een Community of practice betekent dat het gaat om een werkzaamheid. Er kan ook specifiek gesproken worden over een gebeurtenis en wel of het om een succes of om een mislukking gaat. Ruopp (1993) beschrijft dit ook als een van de kenmerken van een Community of practice: “*Being a community member is about personal sharing of experiences-successes and failures*”. Een segment wordt als “succes” gecodeerd als er in de eerste plaats in stap 1 bepaald is dat in het segment een belevenis beschreven wordt, en ten tweede als er een signaalwoord voor succes te vinden is. Signaalwoorden daarvoor zijn: gelukt, succes en goed gedaan.

Om een segment als component “mislukking” te coderen is het net als bij “succes” noodzakelijk dat het gaat om een zinsdeel dat over een belevenis gaat en er moeten signaalwoorden te vinden zijn. Signaalwoorden voor dit component kunnen zijn: helaas, mislukt en fout.

§ 2.4.1.4 *Bepalen of het gaat over algemene belevissen*

In deze groep komen alle zinsdelen die gaan over algemene gebeurtenissen die binnen de community hebben plaatsgevonden. Hieronder vallen belevissen tijdens het uitvoeren van een taak en bijvoorbeeld gebeurtenissen binnen de communicatie. Eigenlijk vallen alle segmenten in dit component die niet als een “succes”, een “mislukking” of een “belevenis buiten de community” gecodeerd kunnen worden.

De dimensie “Delen van belevenissen” is nu onderveeld in vier componenten, namelijk: A1) successen, A2) mislukkingen, A3) algemene belevenissen en A4) belevenissen buiten community.

In §2.5 wordt verder ingegaan op het onderscheid tussen de componenten en op hoe zwaar ze wegen in het al dan niet benoemen van een Community of practice.

§2.4.2 *Interactie binnen taak*

De tweede dimensie is ‘Interactie binnen taak’. Net als de eerste dimensie ‘Delen van belevenissen’ gaat het hier om de communicatie. In dit geval gaat het echter specifiek over de interactieve communicatie tussen de participanten. De leden van een Community of practice zijn dus actief in hun communicatie en het feit dat ze van elkaar willen weten wat de ander weet is wat hen samenhoudt (Brown, 1995). Interactie kan blijken uit een tal van uitspraken, direct of indirect. Een vraag aan iemand, iemand om hulp vragen of uitleg geven over dingen waaraan men werkt is een directe vorm van interactie. Het feit dat participanten dezelfde woorden of ‘tools’ gebruiken is een indirecte aanwijzing voor interactie. De dimensie bestaat uit de volgende componenten: *hulp/uitleg vragen (B1)*, *hulp/uitleg geven (B2)*, *aandragen van ideeën (B3)*, *gezamenlijk repertoire (B4)* en *algemene taakbeschrijvingen (B5)*.

Stappen in het coderen

- Stap 1: Zoek naar segmenten waarin om hulp of uitleg gevraagd wordt
- Stap 2: Zoek, naar aanleiding van stap 1, naar segmenten waarin hulp of uitleg gegeven wordt
- Stap 3: Zoek naar segmenten waarin ideeën worden aangedragen, niet naar aanleiding van stap 1
- Stap 4: Zoek naar uitingen waaruit een gezamenlijk repertoire blijkt
- Stap 5: Zoek naar segmenten waarin een taak binnen de community beschreven wordt

§ 2.4.2.1 *Hulp/uitleg vragen*

Het vragen om uitleg is een aanwijzing dat er actief wordt gecommuniceerd tussen de deelnemers en een uiting van het feit dat ze dingen willen weten van hun elkaar. Ze hebben dus “*a real need to know what each other knows*” (Brown, 1995). In de tekst komt dit vaak tot uiting in vragen zoals “Hoe hebben jullie dat gedaan?”. Het belangrijkste kenmerk van dit component is ook dat het om een vragende zin gaat die normaal gesproken eindigt met een vraagteken. Soms eindigt een vragende zin niet met een vraagteken, maar dit is vaak toe te wijzen aan een typefout of blijk van onvoldoende taalkennis.

Een tweede aanwijzing vormen de signaalwoorden die normaal ook gebruikt worden voor vragende zinnen: hoe, waarom en hoezo. Niet elke vragende zin kan echter als *B1* worden gecodeerd, omdat er nog onderscheid gemaakt kan worden tussen het echt vragen om uitleg of hulp en het stellen van een vraag zoals “Hoe oud zijn jullie?”. Vragen van de laatste

categorie moeten onder de component “social talk” geplaatst worden, zie §2.4.3. Er moet dus gekeken worden naar aanwijzingen in de zinsegmenten om onderscheid te maken tussen de twee. Een duidelijke aanwijzing is het gebruik van bepaalde werkwoorden zoals deze ook beschreven zijn bij stap 2 van Delen van belevenissen. Doordat er werkwoorden worden gebruikt die aanwijzingen geven voor een bezigheid wordt er gevraagd naar iets binnen de taak waar aan gewerkt wordt. Andere werkwoorden zoals heten, zijn en wonen signaleren een ander component.

De stappen in het coderen:

Stap 1.1: Bepaal of het een vragende zin is door te kijken naar vraagtekens en signaalwoorden: hoe, waarom, hoezo, wat, waar en wanneer.

Stap 1.2: Bepaal of er een actief werkwoord in staat → codeer B1.

§ 2.4.2.2 *Hulp/uitleg geven*

Het geven van uitleg kan op twee verschillende manieren gebeuren. Ten eerste als reactie op een vraag en ten tweede als een spontane opmerking.

Reacties op een vraag zijn een onmisbaar onderdeel van interactie en zonder interactie is er geen communicatie. Soms zijn reacties moeilijk te herkennen en moet er worden gekeken naar de communicatie die er aan vooraf ging. Is er dus een segment te vinden die gecodeerd is als B1, dan volgt hier ergens in de volgende segmenten in de meeste gevallen een uitleg. Soms echter begint een zin met een duidelijk signaal zoals “Jullie vroegen ons...”. Hierna volgt altijd een uitleg op de gegeven vraag.

Er kan ook spontaan hulp aangeboden worden zonder dat daarom gevraagd is. In dat geval is er echter sprake van een andere vorm van communicatie, namelijk niet-interactief zoals in het geval van vraag en antwoord. Spontaan gegeven hulp of uitleg zonder dat daar een vraag aan vooraf is gegaan zal daarom geplaatst worden bij het aandragen van ideeën. Hieruit volgt dus ook dat er in principe niet meer codes B2 als codes B1 voor kunnen komen.

Stap 2.1: Zoek naar een code B1

Stap 2.2: Bepaal of er als reactie hulp of uitleg gegeven wordt--> codeer B2

§ 2.4.2.3 *Ideeën aandragen*

Dit is een component die nauw verbonden is met de vorige component, hulp of uitleg geven. In dit geval gaat het echter om zinsdelen waarin ideeën worden aangedragen (er wordt hulp gegeven) zonder dat daarom specifiek gevraagd is. Wel kan een algemene vraag zoals ‘Hoe hebben jullie dat gedaan?’ leiden tot een segment waarin een idee wordt aangedragen naar aanleiding van de vraag, ‘Misschien kun je het...doen’.

De twee componenten “hulp/uitleg geven” en “ideeën aandragen” liggen dus vrij dicht bij elkaar. Het onderscheid kan gemaakt worden door te kijken naar de vraag die aan het segment vooraf ging; wordt er specifiek naar iets gevraagd dan zal er een uitleg volgen. Ideeën kunnen aangedragen worden na een algemene vraag, of spontaan.

- Stap 3.1: Bepaal of er hulp of uitleg gegeven wordt
Stap 3.2: Controleer dat het geen reactie is op B1--> codeer B3

§2.4.2.4 *Gezamenlijk repertoire*

Een gezamenlijk repertoire betekent dat participanten in een Community of practice, door veel samen te werken, dezelfde soort woorden en termen gaan gebruiken die zij voorheen misschien niet gebruikten. Dit uit zich niet alleen in de woorden die participanten onderling gebruiken, maar bepaalde dingen krijgen betekenissen die voor alle participanten duidelijk zijn. Zoals bijvoorbeeld de manier waarop men aan tafel zit de hiërarchie bepaald en de hoogte van een stapel papieren op een bureau de hoeveelheid werk dat nog te doen is, aangeeft (Wenger, 1998). In het geval van een e-mailende community kunnen andere dingen van betekenis zijn, zoals bijvoorbeeld de lengte van de mail. Aanwijzingen hiervoor kunnen echter moeilijk expliciet te vinden zijn en men kan zich daarom beter richten op de typische termen en woorden die communities gaan gebruiken.

- Stap 4.1: Zoek naar woorden die typerend zijn voor de CoP
Stap 4.2: Als twee of meer participanten het gebruiken--> codeer B4

§2.4.2.5 *Algemene taakbeschrijving*

Vaak komt het voor dat participanten in een Community of practice met elkaar spreken over de taak waaraan ze werken. Hierbij kunnen ze inhoudelijk ingaan op de dingen die gedaan worden, maar ze kunnen het ook in het algemeen over de taak hebben. Een opmerking als 'We gaan auto's motors en andere metalen uit het water halen, met de machine' geeft informatie aan de andere deelnemers over de taak waaraan gewerkt wordt. De informatie is echter algemeen en voegt weinig toe aan een eventuele inhoudelijke discussie over de bezigheden, zoals dat wel gebeurt bij het vragen of geven van uitleg. Het onderscheid tussen dit component en "Algemene belevenissen binnen community" is te maken door te kijken naar bepaalde signaalwoorden. Zoals boven is beschreven, worden er voor het beschrijven van algemene belevenissen vaak werkwoorden gebruikt in de voltooid verleden tijd: gemaakt, gedaan en gezien. Bij het beschrijven van de taak worden dit soort woorden in principe niet gebruikt. Vaker worden er woorden gebruikt als: 'We moesten' of 'het was de bedoeling dat' en zinnen in de tegenwoordige tijd zoals de voorbeeldzin hierboven.

- Stap 5.1: Zoek naar woorden gaan, halen, moe(s)ten en maken
Stap 5.2: Kijk of de zinnen betrekking hebben op de taak--> codeer B5

§2.4.3 Wederzijdse verbintenis

De derde dimensie is “Wederzijdse verbintenis”. Wenger (1998) noemt dit als eerste kenmerk van een community waar het samen werken aan een taak zorgt voor het ontstaan van die community. Het houdt in dat de deelnemers in de community met elkaar verbonden zijn door het werk dat ze samen doen. Deze verbintenis komt tot stand door samenwerking, onderlinge relatie en het onderhoud van de community (Wenger, 1998) en uit zich in communicatie vooral door uitingen van emotie, uitingen van relatie en social talk. Social talk is ook belangrijk voor het onderhoud van een community, in de zin dat een Community of practice in principe om het werk dat samen gedaan wordt gaat, maar dat het een community blijft door ook op informeel niveau met elkaar om te gaan en te praten (Johnson-Lenz, 1997). De wederzijdse verbintenis tussen deelnemers blijkt uit uitingen van emotie, uitingen van een relatie en door informele gesprekken (social talk). Dit zijn dan ook de drie componenten waaruit deze dimensie bestaat: *uiting van emotie (C1)*, *uiting van relatie (C2)* en *social talk (C3)*. Ook deze componenten worden apart behandeld.

Stappen in het coderen

De volgende stappen helpen om de juiste code toe te wijzen aan de segmenten.

- Stap 1: Zoek naar uitingen van emoties
- Stap 2: Zoek naar uitingen van relatie
- Stap 3: Zoek naar segmenten met informeel taalgebruik

§2.4.3.1 *Zoek naar uitingen van emoties*

In een gezonde werkomgeving wordt er op een gezonde manier met elkaar gecommuniceerd. Dit betekent ook dat deelnemers kunnen zeggen wat ze willen en vrijuit hun mening kunnen uiten over anderen, de taak waaraan gewerkt wordt of de Community of practice in het algemeen. Een kenmerk van een gezonde Community of practice is dan ook dat emoties geuit kunnen worden. De emoties worden geuit in zinnen waarin woorden als ‘vervelend’, ‘stom’, ‘leuk’ en ‘blij’ voorkomen, bijvoorbeeld: “Ik ben blij dat we meedoen aan dit project”. Door te kijken naar bepaalde signaalwoorden die afgeleid zijn van de basisemoties kunnen voorbeelden van dit component gevonden worden.

- Stap 1.1: Zoek naar woorden die afgeleid zijn van emoties: blijdschap (blij, vrolijk, leuk), verdriet (verdrietig), boosheid (stom, vervelend).
- Stap 1.2: Als het signaalwoord in een zin staat met een vraagteken, dan kan deze als B1 én als C1 gecodeerd worden.
- Stap 1.3: Staat er een signaalwoord in de zin, is de zin geen vraag en is het duidelijk dat er een emotie wordt geuit--> codeer C1.

§ 2.4.3.2 *Zoek naar uitingen van relatie*

Een belangrijk kenmerk van een Community of practice is dat de participanten een relatie met elkaar onderhouden die eigenlijk de basis vormt van de community. Dit kan een relatie

zijn van collega tot collega of baas tot werknemer, maar het moet op een of andere in de communicatie naar voren komen. Dit kan lastig zijn omdat een relatie niet vaak expliciet besproken wordt, maar vaak impliciet uit de communicatie tussen participanten afgeleid kan worden. Een goed voorbeeld hiervan is als deelnemers elkaar bedanken voor iets, dit betekent namelijk dat de ene iets betekent heeft voor de ander.

Een ander voorbeeld is als er overeenkomsten zijn tussen participanten en dat daarover gesproken wordt net als in een eerste gesprek tussen twee onbekenden ook naar overeenkomsten wordt gezocht: “Er was een nieuwe mevrouw: Annelies (volgens ons was zij ook bij jullie)”. Hier geeft het feit dat ze misschien wel dezelfde lerares hebben gehad, blijk van de verbintenis tussen hen. Om zinnen van deze component te vinden moet in eerste instantie gezocht worden naar woorden als ‘dank’ en ‘bedankt’. Daarnaast moet goed naar de inhoud van zinnen gekeken worden. Als er bijvoorbeeld over de communicatie gesproken wordt, “wij hebben jullie e-mail ontvangen” dan is dit ook een teken van een relatie.

Stap 2.1: Zoek naar signaalwoorden ‘dank’ en ‘bedankt’--> codeer C2

Stap 2.2: Zoek naar zinnen waaruit een relatie blijkt--> codeer C2

§ 2.4.3.3 *Zoek naar segmenten met informeel taalgebruik (social talk)*

Onder het component social talk vallen alle opmerkingen en zinnen die opgevat kunnen worden als informele communicatie waarin niet over de taak of de community zelf gesproken wordt. Hieronder vallen bijvoorbeeld begroetingen en iemand die wat over zichzelf vertelt. Het probleem met dit component, net als de voorgaande, is dat het lastig is om duidelijke richtlijnen te geven voor welk zinsdeel onder social talk valt en welke niet. Er zijn een aantal algemene regels om social talk uit de communicatie te halen zoals: begroetingen, er wordt iemand voorgesteld of er wordt over hobby's gepraat. Daarnaast moet er goed naar de inhoud van de zin gekeken worden.

Stap 3.1: Zoek naar begroetingen (aanhef, afsluiting) --> codeer C3

Stap 3.2: Zoek naar namen (iemand stelt zich voor of wordt voorgesteld)-->code C3

Stap 3.3: Zoek naar opmerkingen over hobby's of persoonlijke bezigheden--> C3

§ 2.5 *Noodzakelijke vs niet-noodzakelijke componenten*

Na het coderen van de e-mail in de communicatie is het nog de vraag wanneer beslist kan worden of het om een Community of practice gaat of niet. Welke componenten moeten bijvoorbeeld absoluut aanwezig zijn en welke hoeven dat niet. In welke mate moeten sommige componenten aanwezig zijn. Welke componenten zijn een belangrijke aanvulling op de noodzakelijke componenten. Deze vragen moeten eerst beantwoord worden voordat er naar de resultaten gekeken kan worden.

In de paragrafen die hier aan vooraf gingen is de literatuur over Communities of practice vaak besproken. Ook voor de bepaling van het gewicht van de componenten is de literatuur van belang. Kenmerken die vaak en door verschillende auteurs genoemd worden,

daarvan kan aangenomen worden dat zij onmisbaar zijn en dus aanwezig moeten zijn in de communicatie. Van alle dimensies is het Delen van belevenissen wel de belangrijkste, omdat er zonder deze dimensie nauwelijks sprake kan zijn van communicatie en zonder communicatie kan er niet van elkaar geleerd worden. “Een constante uitwisseling over gemeenschappelijke bezigheden” (Ruopp, 1995), “they build things, solve problems, learn and invent” (Bauer, 2005). Andere auteurs, waaronder Wenger, hebben het ook over uitwisseling van ideeën en informele communicatie. De kern van de dimensie is ‘Algemene belevenissen binnen community’ en deze moet ook zeker een aantal keer voorkomen in de mailtjes die heen en weer worden gestuurd. De andere drie componenten, ‘Delen van successen’, ‘Delen van mislukkingen’ en ‘Belevenissen buiten community’ zijn een belangrijke aanvulling, maar niet noodzakelijk, met het laatste kenmerk ‘Belevenissen buiten community’ als de minst belangrijke.

In de tweede dimensie is vooral de interactie tussen verschillende componenten van belang. Als er in de communicatie evenveel codes B1 als codes B2+B3 voorkomen, kan gezegd worden dat de communicatie ideaal is. Er wordt immers op elke vraag gereageerd. Hoe groter dit verschil, hoe matiger de communicatie is. Aanwijzingen voor een gezamenlijk repertoire is niet noodzakelijk, slechts één auteur noemt dit kenmerk. Een taakbeschrijving is net als een gezamenlijk repertoire niet noodzakelijk. Wel is het een erg goede aanvulling op ‘Belevenissen binnen community’ omdat dit ook vaak over werkzaamheden gaat. Een algemene taakbeschrijving komt over het algemeen ook wel vaak voor. Niet noodzakelijk, maar wel een duidelijke aanwijzing.

Natuurlijk is een wederzijdse verbintenis belangrijk in een Community of practice, maar de belangrijkste componenten, ‘Uiting van emotie’ en ‘Uiting van relatie’, zullen niet vaak te vinden zijn. De derde component, ‘Social talk’, is echter een vaak voorkomende component. Een aanwijzing voor wederzijdse verbintenis is zeker belangrijk, maar welke van de drie componenten voor moet komen is minder van belang. De eerste twee, C1 en C2, zijn de duidelijkste aanwijzingen. Het derde component is, mits het een aantal keren voorkomt, ook voldoende aanwijzing voor een wederzijdse verbintenis tussen participanten.

Samengevat moet er dus van elke dimensie in ieder geval een component aanwezig zijn om het label Community of practice op te kunnen plakken. Noodzakelijke codes zijn A3 (algemene belevenissen binnen community), B1 (om hulp of uitleg vragen) samen met B2 (hulp of uitleg geven) of B3 (ideeën aandragen) en C1, C2 of C3. Verder is het wel wenselijk dat er naast de noodzakelijke componenten toch zeker twee aanwijzingen zijn voor andere componenten: A1 of A2, B5 en C1 of C2.

§ 2.6 Intereoordelaarsbetrouwbaarheid

Voordat er aan de analyse van de e-mail begonnen kan worden moet de betrouwbaarheid van het codeboek bepaald worden. Dit is gebeurd aan de hand van Cohen’s Kappa. Er is vergeleken op het niveau van dimensies en niet op het niveau van componenten. Dit houdt in dat als een segment door de onderzoeker gecodeerd wordt als A3 en door de interbeoordelaar als A2, dit gezien wordt als overeenstemming. Het is namelijk voldoende als het onderscheid tussen de dimensies duidelijk genoeg is. De componenten binnen de dimensies zijn voor meer gedetailleerde analyse.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid voor dit codeboek is .85. Hoe deze interbeoordelaarsbetrouwbaarheid precies tot stand is gekomen, is te zien in de bijlagen. Daar is de berekening en verdere uitleg te vinden.

In de volgende paragraaf worden de resultaten van de gecodeerde partnerships bekeken en met elkaar vergeleken.

§3 Resultaten

De tien partnerships zijn gecodeerd volgens het schema dat te vinden is in §2.4 en aan de hand van het codeboek dat ook beschreven staat in dezelfde paragraaf. Bij elk partnership is er dus gekeken naar aanwijzingen voor een Community of practice, eerst in de eerste mail van beide groepen en daarna in de laatste mailtjes van de groepen. Er is op gelet of er aanwijzingen te vinden waren in de mailtjes zelf, maar er is ook vooral gekeken naar de mate van interactie tussen de twee mailtjes. Tenslotte is een belangrijke factor of er progressie te zien is in de communicatie. Dit is te zien als de laatste mailtjes met de eerste worden vergeleken en er een duidelijke verbetering te zien is in het actief met elkaar communiceren.

Als blijkt dat er in de e-mailcommunicatie voldoende kenmerken aanwezig zijn, kan geconcludeerd worden dat er voldoende aanwijzing is om aan te nemen dat het een Community of practice genoemd kan worden. Een duidelijke aanwijzing is dus ook als er een duidelijk stijgende lijn in de communicatie te zien is en dus een duidelijk verschil in vorm en aantal van componenten tussen de eerste en de laatste twee mailtjes.

Er zijn in dit onderzoek tien partnerships gebruikt. Er zullen groepen zijn die goed samenwerken en groepen die minder goed samenwerken. Zo zul je bij de partnerships verschillende niveaus van Communities of practice vinden; de ene lijkt er totaal niet op en de ander is juist weer een overduidelijk geval van een Community of practice. Als er bij deze tien partnerships een partnership tussenzit die niet genoeg kenmerken en aanwijzingen bevat voor een Community of practice, dan is dat acceptabel. Zijn het er echter meer, dan kan niet de conclusie worden genomen dat de voor deze opdracht samenwerkende participanten een Community of practice vormen.

Hieronder volgen de resultaten van het coderen van de tien partnerships. De resultaten zullen per partnership kort besproken worden en met voorbeelden verduidelijkt. Ter afsluiting van elk partnership is een tabel gegeven met daarin de aantallen codes die aanwezig zijn in de mail. Dit is ter verduidelijking om te laten zien of de noodzakelijke dimensies aanwezig zijn in de communicatie.

Partnership1

In de eerste mail van beide partners komt een aantal keren de componenten A3 en C3 voor. Ze delen dus algemene belevenissen met elkaar, groeten elkaar en stellen zich aan elkaar voor. Hoewel al deze dingen noodzakelijk zijn, zijn het geen belangrijke aanwijzingen en er

is in eerste instantie ook nauwelijks sprake van echte interactie. De enige vorm van interactie in de eerste mail is een voorbeeld van slechte communicatie. Nadat de eerste groep haar mail afsluit met de namen van alle deelnemers, vraagt de tweede groep in haar antwoordende mailtje: “Mogen wij jullie namen weten?”. In de laatste mail zien we dezelfde kenmerken terug als in de eerste mail, maar daarnaast ook meer andere componenten, bijvoorbeeld op de dimensie ‘Interactie binnen taak’ (B). Dit kan duiden op meer interactieve communicatie en dat is bijvoorbeeld te zien aan het feit dat er duidelijk op elkaar gereageerd wordt; na code B1, het vragen van uitleg, volgt een code B2, het geven van uitleg.

Segment 9, mail 6. Partner 1 Is het bij jullie wel gelukt? (B1)	Segment 2, mail 6. Partner 2 Bij ons ging alles mis want juf had ons bootje van de kast laten valen. (B2)
---	---

Verder is er in dit partnership duidelijk te zien dat er later in de communicatie meer en beter gecommuniceerd wordt. Naast algemene gebeurtenissen wordt er ook gesproken over mislukkingen en er wordt uitleg gegeven.

Dit partnership bevat duidelijk voldoende noodzakelijke componenten en deze worden ook voldoende aangevuld met andere componenten. Daarnaast is er nog een duidelijke stijgende lijn te zien in de communicatie. Inhoudelijk kan het echter nog heel wat beter en is er niet al teveel blijk van directe samenwerking. Er is hier sprake van een redelijk goed voorbeeld van een Community of practice.

	Mail 2	Mail 6
Dimensie A	4	6
Dimensie B	1	4
Dimensie C	7	5

Partnership 2

Ook dit partnership begint met uitwisselingen over algemene gebeurtenissen en wat social talk. Partner 2 maakt naast deze componenten ook meteen gebruik van componenten uit dimensie B, in dit geval het stellen van vragen. De gestelde vragen zijn alleen niet van het soort dat direct oproept tot verdere interactie en veel directe communicatie is er dan ook niet. In de laatste mail van de eerste partner zijn er als aanvulling op de standaard componenten A3 en C3, algemene belevissen en social talk, ook een paar segmenten waarin succesvolle belevissen worden gedeeld.

Segment 3, mail 4. Partner 1 Hij is heel mooi gelukt. (A1)
Segment 8, mail 4. Partner 1 maar toen die klaar was was hij wel heel mooi geworden. (A1)

Partner 2 lijkt ook moeite te hebben met de interactie en vertelt alleen over algemene gebeurtenissen, binnen en buiten de community. Opvallend is dat de tweede partner erg veel segmenten met social talk heeft. Dit is op zich een goed teken, alleen de verhoudingen

tussen de twee partners lijkt een beetje vreemd omdat er zich in de mail van de eerste partner slechts eenmaal een code C3 bevindt.

Samengevat vindt er in dit partnership een goede uitwisseling van belevenissen en successen plaats, bijna alle segmenten van dimensie A zijn aanwezig. De interactieve componenten, die ook erg belangrijk zijn in een Community of practice, zijn echter grotendeels afwezig. Ook is er niet echt sprake van een ontwikkeling die er doorgemaakt wordt, de communicatie blijft op hetzelfde niveau hangen. De noodzakelijke componenten zijn aanwezig, maar er zijn voldoende aanvullende aanwezig om te spreken van een goed voorbeeld van een Community of practice.

	Mail 2	Mail 4
Dimensie A	4	8
Dimensie B	4	3
Dimensie C	4	5

Partnership 3

In de eerste mail van deze partnership komen zoals in de voorgaande partnerships een aantal keer de codes A3 en C3 langs, de basis voor een Community of practice. Ook blijkt er uit de eerste mail al een sterk gevoel van verbondenheid met een uiting van relatie en een aantal maal een uitleg die gegeven wordt. Beide partners geven ook een algemene taakbeschrijving aan elkaar, ze leggen uit wat ze gaan doen of wat de bedoeling is met de taak waaraan ze werken.

Segment 6, mail 2. Partner 1 wij gaan moeren en bouten uit de vijver halen. (B5)	Segment 9, mail 2. Partner 2 we gaan een soort trechter maken die plastic obschept en opzuigt en in een zak stopt. (B5)
--	---

Het lijkt niet toevallig dat de algemene taakbeschrijving van partner 2 in de mail staat. Het is een duidelijk antwoord op die van partner 1 in de mail daarvoor.

In de laatste mailtjes gaat deze gezonde communicatie gewoon door. Naast de standaard opmerkingen over algemene gebeurtenissen en de social talk zijn er een heleboel andere componenten aanwezig. Een aantal keer geven ze een uiting van relatie en ook emotie. Het enige wat mist is de echte interactie tussen de partners, dat de een een vraag stelt en de ander daar direct een antwoord op geeft. Een code B1 die volgt op een code B2 dus. Toch zijn in deze partnership tot nu toe de meeste directe aanwijzingen te vinden voor een Community of practice. Met ook een goede interactie, wederzijdse verbintenis en een redelijke ontwikkeling is dit een goed voorbeeld.

	Mail 2	Mail 4
Dimensie A	9	7
Dimensie B	9	4
Dimensie C	6	11

Partnership 4

Kenmerkend voor deze partnership is dat er een groot verschil in activiteit tussen de partners is. Partner 1 is erg actief en allebei de mailtjes: stelt vragen, uit emoties, geeft blijk van relatie en komt met nieuwe ideeën. Partner 2 is meer in zichzelf gericht en gaat niet veel mee in het enthousiasme van de andere groep. Zoals gezegd zijn er bij de eerste partner dus veel componenten te vinden:

1. Het geinige is dat wij ook op volleybal zitten net zoals Linda & Iris (C3)
2. Wij vinden het leuk om met jullie te e-mailen. (C1/C2)
3. Vandaag hebben wij het over een gezonken camper gehad. (A3)
4. Wij worden nu nog steeds opgenomen door iemand, jullie misschien ook? (B1)
5. Misschien is het handig voor jullie om iets met magneten te doen. (B3)

Het andere groepje reageert hier nauwelijks op en houdt zich bezig met het melden van algemene belevenissen.

In de laatste mailtjes is het ook weer partner 1 die het actieve deel van de communicatie voor zijn rekening neemt. Er wordt regelmatig uitleg gegeven, uiting van emotie en er worden vragen gesteld. De andere partner beperkt zich weer tot algemene belevenissen en social talk. Op het laatst wordt er nog antwoord gegeven op een vraag die eerder in de communicatie gesteld was (dus niet in een mail die hier gecodeerd is). "PS. Jullie hadden een vraag. Ons volleybal team heet Dynamiek". Partnership 4 is dus een lastige partnership om te benoemen. Er zijn veel goede aanwijzingen te vinden, maar als gekeken wordt naar de interactie tussen de twee partners kun je je vraagtekens zetten bij deze aanwijzingen. De basis voor een Community of practice is zeker aanwezig, maar in hoeverre dit tussen deze twee partners verder kan groeien tot een echte Community of practice is twijfelachtig.

	Mail 2	Mail 5
Dimensie A	9	17
Dimensie B	2	4
Dimensie C	7	7

Partnership 5

De communicatie tussen de twee groepen in deze partnership is opvallend interactief. Al vanaf het eerste moment gebruikt vooral de eerste partner de mail om vragen te stellen en taakbeschrijvingen en suggesties te geven.

1. Hoe hebben jullie het gedaan? (B1)
2. We gaan een hengeltje maken met een magneet eraan maken. (B5)
3. Een aantal tips voor de andere groep zijn: Als je iets van metaal hebt gekozen kun je een magneet gebruiken. (B4)

De tweede partner richt zich in het begin van de samenwerking vooral op algemene zaken zoals vertellen over hobby's en familie (C3), maar antwoordt in de tweede mail wel direct op een vraag van de andere groep.

Segment 12, mail 2. Partner 1 Hoe hebben jullie het gedaan? (B1)	Segment 17-20, mail 2. Partner 2 wij gaan een ijzeren buis met een hele dikke ijzeren kabel en daar doen we een dikke haak aan en dan doen we die in de vijver en halen we troep eruit. (B2)
--	---

In de laatste mailtjes blijft de manier van communiceren hetzelfde, alleen is het nu vooral de tweede partner die het actiefst bezig is. Wel wisselen allebei de groepjes belevenissen uit (A3) en stellen ze allebei vragen aan elkaar (B2).

Ondanks het feit dat er niet echt ontwikkeling zit in deze samenwerking is het toch een goed voorbeeld van een Community of practice dankzij de vele goede aanwijzingen en de grote interactiviteit tussen de twee partners.

	Mail 2	Mail 4
Dimensie A	1	5
Dimensie B	7	3
Dimensie C	5	6

Partnership 6

De communicatie is vanaf het begin al gevarieerd, dat is te zien aan het feit dat er van elke dimensie verschillende componenten voorkomen. In het eerste mailtje is zelfs elk segment een verschillend component. Dit is op zich een heel goed uitgangspunt voor een Community of practice, maar het eerste mailtje van partner 2 sluit hier echter niet zo goed op aan. Terwijl de eerste partner belevenissen deelt, emoties uit en ideeën aandraagt, reageert de ander er alleen met social talk op.

Segment 1, mail 2. Partner 1 We vonden het dit keer een leuke les.	Segment 1, mail 2. Partner 2 Hoi wij zijn Timo Janssen en Justin van Rossum.
Segment 2, mail 2. Partner 1 Het overleg ging dit keer beter dan de vorige keer	Segment 2, mail 2. Partner 2 Je weet al hoe we heten, de plasticeters.

In de tweede mail is een duidelijke verbetering te zien. De eerste partner is nog net zo actief in de communicatie als de eerdere mail en de tweede partner gaat daar nu ook in mee. Allebei vertellen ze over waar ze mee bezig zijn en waar ze aan werken. Opvallend is dat ze in de tweede mail beiden vertellen over iets wat fout ging tijdens de werkzaamheden. De communicatie lijkt dus zeker interactief te zijn.

Segment 7-9, mail 4. Partner 1 Later toen we het apparaat af hadden bleek dat het niet werkte. Dus nu moeten we opnieuw beginnen. (A2)	Segment 7-8, mail 4. Partner 2 Er was een groot probleem we konden geen gat in de emmer maken. (A2)
---	--

Dit partnership laat dus een goede ontwikkeling zien, bevat veel noodzakelijke en meer dan voldoende aanvullende componenten en geeft inhoudelijk ook duidelijk weer dat er goed en actief gecommuniceerd wordt. Een goed voorbeeld van een Community of practice dus.

	Mail 2	Mail 4
Dimensie A	2	4
Dimensie B	4	1
Dimensie C	7	5

Partnership 7

Dit partnership wordt gekenmerkt door het verwarrende begin dat veroorzaakt wordt doordat ze eerst aan een andere partner gekoppeld waren. In de eerste mailtjes komt daardoor wel duidelijk een uiting van relatie naar voren: “Wij mailen nu altijd met jullie hoor”. Nadat dit misverstand uit de weg is geruimd ontstaat er een gezonden communicatie tussen de twee. Ook bij dit partnership is er weer een duidelijke stijgende lijn te zien als je de derde mail met de vijfde mail vergelijkt. Zo bevat de derde mail geen directe aanwijzing van interactie en de vijfde wel.

Segment 2, mail 5. Partner 1 Wij hebben ons ontwerp bijna af.	Segment 2, mail 5. Partner 2 Wij hebben ons apparaat al af.
---	---

Het is een soort antwoord op een ongestelde vraag. De zinsbouw is precies hetzelfde gehouden alleen de informatie die de zin bevat is iets veranderd. De plaats waarop de segmenten staan in de mail zijn ook identiek, wat ook aangeeft dat het om een reactie gaat. Verder is de communicatie in het algemeen erg interactief, te zien aan het verhoudingsgewijs hoge aantal segmenten die in de tweede dimensie, interactie binnen taak, vallen. Naast deze goede interactie is er ook een goede vooruitgang te zien in de communicatie, mede dankzij het slechte begin. Mede hierdoor is dit een redelijk voorbeeld van een Community of practice.

	Mail 3	Mail 5
Dimensie A	4	2
Dimensie B	7	4
Dimensie C	7	7

Partnership 8

In dit partnership is er een duidelijke structuur aanwezig van vraag/antwoord. In het tweede mailtje worden 4 vragen gesteld en de partner geeft op 3 vragen een direct antwoord.

Segment 6, mail 2. Partner 1 En we willen weten of jullie het een leuk project vinden. (B1)	Blijft onbeantwoord
Segment 7, mail 2. Partner 1 Wat gaan jullie maken om olie uit het water te halen .? (B1)	Segment 8, mail 2. Partner 2 Wij gaan proberen een vilter te maken, want dan kunnen we de olie eruit halen. (B2)
Segment 8, mail 2. Partner 1 Waarom hebben jullie voor de naam oliebende gekozen? (B1)	Segment 6-7, mail 2. Partner 2 Wij zijn op het idee gekomen om onze groep de oliebende te noemen omdat we iets met olie wouden doen

	en een van ons zei oen: 'de oliebande'. (B2)
Segment 9, mail 2. Partner 1 Willen jullie een pasfoto opsturen (B1)	Segment 3, mail 2. Partner 2 Jammer genoeg kunnen wij geen pasfoto opsturen (B2)

Dit is dus een goed beginnende communicatie, gebaseerd op interesse voor elkaar en actieve deelname aan het partnership.

Vervolgens zijn er in de vijfde mail een stuk meer voorbeelden van componenten uit de dimensie 'Delen van belevenissen' en 'Wederzijdse verbintenis'. Er wordt vooral veel over algemene gebeurtenissen binnen de community (A3) gepraat.

Er zijn dus voldoende noodzakelijke componenten te vinden in de gehele communicatie en in het tweede mailtje al veel goede aanvullingen uit dimensie B en C. Dit partnership is dus een goed voorbeeld.

	Mail 2	Mail 5
Dimensie A	1	5
Dimensie B	11	3
Dimensie C	5	9

Partnership 9

De partners in dit partnership lijken erg op elkaar in hun manier van communiceren. In hun tweede mailtje gebruiken ze allebei precies dezelfde componenten uit alledrie de dimensies en bijna precies even vaak. Het enige probleem hierbij is dat ze ook allebei vragen stellen (B1) en allebei geen vragen beantwoorden (B2). Hier komt nog bij dat ze ook allebei niet uit zichzelf ideeën aandragen. De communicatie is dus niet erg interactief te noemen ondanks het feit dat er een aantal componenten uit de dimensie 'Interactie binnen taak' te vinden zijn. Wel blijkt duidelijk uit het tweede mailtje dat ze aan het samenwerken zijn

Segment 5-6, mail 2. Partner 2 Wij willen een ijzeren vulkaan maken met daar onder een knijpfles met curry (B5)	Segment 5-6, mail 2. Partner 2 Dat idee van die vulkaan is leuk hoor, maar wat kan het eigenlijk? (B1)
---	--

In de zesde mail delen de partners meer hun belevenissen met elkaar, algemene belevenissen over hoe de presentatie ging en ook successen en mislukkingen.

1. De presentatie ging best goed. (A1)
2. we hebben ons apparaat gepresenteert en hij deed het!!!!!! (A1)
3. Alleen de verf ging eraf, toen hij in het water ging. (A2)

Dit betekent dat er ondanks het feit dat er geen duidelijke stijgende lijn te zien is in de communicatie en dat deze ook niet erg interactief is, er toch een heleboel aanwijzingen te vinden zijn voor een Community of practice. De noodzakelijke componenten en de aanvullende zijn in voldoende mate aanwezig. Dit partnership is een redelijk voorbeeld.

	Mail 2	Mail 6
Dimensie A	5	8
Dimensie B	5	2
Dimensie C	7	14

Partnership 10

Het laatst geanalyseerde partnership is een hele constante als men kijkt naar de aantallen en de verhoudingen tussen de componenten. In de tweede en de vijfde mail van beide partners zijn ongeveer dezelfde aantallen te vinden van componenten uit alledrie de dimensies. Een partnership dus met veel aanwijzingen voor een Community of practice, maar gezien het feit dat deze aanwijzingen ongeveer gelijk zijn als de tweede en de vijfde mail vergeleken worden kan niet gezegd worden dat deze partners samengroeien tot een goed samenwerkende groep. Dan is het de vraag of ze dit misschien al zijn, maar dit lijkt niet het geval te zijn als men kijkt naar de toon van het eerste mailtje.

1. We zijn er niet mee eens dat we met jullie moeten mailen. (C1)
2. Omdat we niet weten wat jullie hobby's zijn en hoe oud jullie zijn. (B2)
3. Mailen jullie maar terug en schrijf maar hoe oud jullie zijn en wat jullie hobby's zijn. (B1/C1)
4. We vonden jullie ook te jong. (C2)

Partner 2 reageert hier echter nauwelijks op en houdt zich bezig met social talk en het delen van algemene belevenissen. In de vijfde mail praten beide partners vooral over de taak waaraan ze werken en dit gebeurt erg interactief. Dus alhoewel er in het aantal componenten weinig verschil is tussen de tweede en de vijfde mail, is er inhoudelijk wel een duidelijke verbetering te zien.

Mail 5, partner 1	Mail 5, partner 2
1. Hallo van het groepje za.	1. Hallo pla.
2. We zijn vanmiddag bezig geweest met het project.	2. We zijn vanmiddag weer bezig geweest met ons project
3. We zijn verder met het bezig geweest	3. En we zijn nou klaar.
5. Wij vinden ons net het mooiste van de hele klas	4. Maar eigenlijk zou ik wel eens willen weten hoe jullie werk eruit ziet.
6. en die van jullie?	5. Bij ons is het heel goed gegaan.

Elk segment van partner 2 dat hierboven genoemd is, kan aan een segment van partner 1 gekoppeld worden. Het is dus geen vraag en antwoord structuur, maar doordat de tweede partner dezelfde zinsopbouw en zelfs dezelfde woorden gebruikt als de ander is duidelijk te zien dat ze elkaar beïnvloeden en op elkaar reageren.

De communicatie is in dit partnership erg constant en er zijn meer dan genoeg aanwijzingen te vinden. Ook ontwikkeld de communicatie zich redelijk. Daarom is dit een goed voorbeeld van een Community of practice.

	Mail 2	Mail 5
Dimensie A	8	8
Dimensie B	2	4
Dimensie C	8	6

§4 Discussie

De basisschoolkinderen die samen aan de opdracht hebben gewerkt zijn tot een groep gegroeid die elkaar hielpen en ondersteunden tijdens het werken aan de opdracht. Ondanks het feit dat het om een korte tijd ging dat ze met elkaar samenwerkten, is er in deze kort tijd een stijgende lijn te zien in de samenwerking en communicatie. In vergelijking met het begin zijn de groepjes dus uitgegroeid tot een samenwerkende, elkaar helpende, met elkaar delende en van elkaar lerende “gemeenschap”. Er waren veel verschillende groepjes, in dit onderzoek twintig, en er zijn dus ook groepjes waar de bovengenoemde kenmerken niet zo duidelijk naar voren komen. In de meeste gevallen was dit echter wel zo. In het algemeen hadden alle partnerships die geanalyseerd werden voldoende noodzakelijke componenten en aanvullende componenten. De stijgende lijn in de communicatie die belangrijk is om te kijken naar de ontwikkeling van een community was in zeven van de tien partnerships aanwezig. Daarnaast was er in elke partnership goed te zien dat er samengewerkt werd door wat meer naar de directe inhoud te kijken. Er was dus geen enkele partnership die helemaal geen kenmerken vertoonde van een Community of practice. Zes partnerships waren goed en vertoonden veel kenmerken, drie waren redelijk en slechts een was een matig voorbeeld maar ook dat partnership had een goede basis voor een Community of practice. De vorm en inhoud van de communicatie van de e-mail is dus onderzocht met behulp van het codeboek. Dit codeboek is opgesteld met ondersteuning van literatuur over het onderwerp Communities of practice. Naar aanleiding van deze analyse kan gesteld worden dat de kinderen die voor deze opdracht met elkaar communiceerden zich ontwikkeld hebben tot een Community of practice zoals deze beschreven is in de literatuur.

Het codeboek was hierbij een goed hulpmiddel. Het was opgesteld door kenmerken en termen uit de literatuur te gebruiken en deze om te zetten naar componenten, onderverdeeld in dimensies. Hierdoor bood het codeboek de mogelijkheid om de e-mailcommunicatie objectief te analyseren. Dit houdt in dat het codeboek in principe ook bruikbaar is voor andere e-mailcommunicatie. De bruikbaarheid van het codeboek in dit onderzoek bleek uit de handigheid dat er niet meer direct naar de inhoud gekeken hoefde te worden, maar slechts naar de codes. Dit was in eerste instantie genoeg om te kijken of de communicatie in het theoretische plaatje paste. Het zoeken naar de basis van een Community of practice in communicatie werd zo een stuk vergemakkelijkt. Voor een diepere en betere analyse is het codeboek alleen niet voldoende. Zoals in de resultaten sectie beschreven, is het ook belangrijk om naar de ontwikkeling in de tijd te kijken en naar de inhoud van de e-mail. Pas dan kunnen gefundeerde conclusies genomen worden. Een nadeel van dit codeboek is dat het een aantal kenmerken van Communities of practice niet bevat, omdat deze vanuit een praktisch oogpunt niet uit de directe communicatie te halen valt, zoals uiterlijke kenmerken en de manier waarop ze met elkaar verbonden zijn. Buiten dit is het codeboek dus goed bruikbaar om de basis van een Community of practice te vinden.

Er zijn weinig onderzoeken gedaan waarin onderzocht werd of een bepaalde community een Community of practice was. Dit komt mede doordat het nog een relatief nieuw onderwerp is en vooral gebruikt worden in economische gebieden. In de meeste onderzoeken wordt een groep mensen die samenwerken al snel een Community of practice genoemd als ze bepaalde kenmerken vertonen. Het verdere onderzoek gaat dan over deze

groep mensen met de aanname dat het een Community of practice. Daarnaast zijn er ook onderzoekers die het concept Communities of practice wat strenger afbakenen. Zij maken een duidelijk onderscheid tussen team's binnen een bedrijf en Communities of practice. Bij projectteam's is er sprake van een externe opdrachtgever waarbij het eindresultaat vast staat en dit gaat niet samen met het innovatieve karakter van een Community of practice (Bood en Coenders, 2004). In het licht van deze onderzoeken zouden de conclusies van dit onderzoek misschien in twijfel getrokken kunnen worden, er is namelijk sprake van een externe opdrachtgever en een duidelijk einddoel. De kinderen hebben echter veel vrijheid in het werken aan de opdracht en ook de eindprodukten zijn daardoor erg gevarieerd. Het ligt er dus een beetje aan op welk niveau je het bekijkt. Er is wel degelijk een vastgesteld einddoel door een externe opdrachtgever, maar in hoeverre de werkzaamheden hierdoor vastgelegd zijn, bepaald of participanten de mogelijkheid hebben om zich te ontwikkelen tot een Community of practice of een projectteam blijven.

Dit onderzoek onderscheidt zich verder van deze andere onderzoeken doordat het zich juist richt op het wel of niet benoemen van een Community of practice, eigenlijk dus een zeer uitgebreide eerste stap van de andere onderzoeken. Het theoretische kader is voor bijna alle onderzoeken hetzelfde en heeft als basis de literatuur van Lave en Wenger (1998).

Het codeboek kan dus gebruikt worden om aan de hand van de communicatie van een community te bepalen of het een Community of practice is. Dit blijkt dus ook het geval te zijn voor de basisschoolkinderen die met elkaar groepjes vormen voor het gezamenlijk maken van een opdracht. Wat kan verder met deze informatie gedaan worden? Er zijn twee dingen waar de aandacht op gevestigd kan worden.

Ten eerste zijn er de implicaties voor het onderwijs. De uitkomsten van dit onderzoek passen goed in de tendens van het zelfstandig leren van leerlingen. Er wordt steeds vaker de nadruk gelegd op het feit dat leerlingen zelf moet leren leren, zoals gebeurt in Iederwijs en het Tweede Fase onderwijs. Het belangrijkste is om een goede omgeving te creëren waarin een Community of practice kan ontstaan. Op basisscholen moet dit uiteraard gebeuren met goede begeleiding en voldoende hulpmiddelen zoals computers. Op die manier ontstaat er voor de leerlingen de mogelijkheid om samen te gaan werken en van elkaar te leren over dingen die ze interesseren. Deze manier van werken heeft actief leren tot gevolg en kan dus leiden tot een Community of practice. Dit kan ook betekenen dat kinderen, doordat ze vroeg met deze werkwijze te maken krijgen, in hun latere werk zullen proberen deze manier van werken na te streven of er in ieder geval bekend mee zijn.

Ten tweede betekent het feit dat het codeboek bruikbaar is voor dit onderzoek, dat het ook bruikbaar kan zijn voor andere onderzoeken over dit onderwerp. Wel moet er rekening mee gehouden worden dat dit codeboek is opgesteld met specifieke informatie van dit onderzoek en daarom misschien niet helemaal overdraagbaar is. In aangepaste vorm, dus met gebruik van informatie van een ander onderzoek, kan het codeboek goed gebruikt worden om te bepalen of er een basis bestaat voor een Community of practice. Deze gegevens verder gebruiken om vervolgens de communicatie verder te analyseren, zoals in deze studie gedaan is, is een goed middel om tot een gefundeerde conclusie te komen wat betreft het al dan niet benoemen van een groep samenwerkende mensen als een Community of practice.

Referenties

- Bauer, R. (2005). *Communities of practice*. Retrieved May 15, 2006, from <<http://www.followtheleader.ca/info/practice/communities-of-practise.html>>.
- Bood, R. & Coenders, M. (2004). *Communities of practice*. Utrecht: LEMMA BV.
- Brown, J. S., & Gray, E. S. (1995, November). The people are the company. *Fast Company, 1*. Retrieved March 23, 2005, from <<http://www.fastcompany.com/magazine/01/people.html>>.
- Hung, D., Looi, C.-K., & Koh, T.-S. (2004). Situated Cognition and Communities of Practice: First-Person "Lived Experiences" vs. Third-Person Perspectives. *Educational Technology & Society, 7 (4)*, 193-200.
- Johnson-Lenz, P. & T. (2003, November). *Awakening Technology*. Retrieved April 5, 2005, from <<http://www.providersedge.com/kma/cop.htm>>.
- Meij, H. v.d., de Vries, B., Boersma, K., Pieters, J., & Wegerif, R. (2004). An examination of interactional coherence in email use in elementary schools. *Computers in Human Behavior, 21*, 417-439.
- Meij, H. v.d. (2002, March). *Codebook for analyzing e-mails*. Retrieved March 9, 2005, from <<http://www.kidnet.utwente.nl/kidnetnew/codebook-emails.pdf>>.
- Paley, V.G. (2001, December). Doing stories. *Literacy Today, 29*. Retrieved February 15, 2005, from <<http://www.literacytrust.org.uk/Pubs/paley.html>>.
- Ruopp, R. (1993). *LabNet: Toward a community of practice*. New Jersey : Lawrence Erlbaum associates, Hillsdale.
- Salmon, G. (2000). *E-moderating: The key to teaching and learning online*. Londen: Kogan Page.
- Smith M.K. (2003, January). *Communities of practice*. Retrieved February 11, 2005, from <http://www.infed.org/biblio/communities_of_practice.htm>.
- Wenger, E. (1998). *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Wenger, E. (1998, June). Communities of Practice. Learning as a social system. *Systems Thinker*. Retrieved September 12, 2005, from <<http://www.co-i-l.com/coil/knowledge-garden/cop/lss.shtml>>.

Bijlagen

Bijlage 1

Codeboek voor het analyseren van e-mail communicatie en het definiëren van een kennisgemeenschap.

Code		omschrijving
A		<i>Delen van belevissen</i>
	A1	Successen binnen community
	A2	Mislukkingen binnen community
	A3	Algemene belevissen binnen community
	A4	Belevissen buiten community
B		<i>Interactie binnen taak</i>
	B1	Hulp/ uitleg vragen
	B2	Hulp/ uitleg geven
	B3	Ideeën aandragen
	B4	Gezamenlijk repertoire
	B5	Algemene taakbeschrijving
C		<i>Wederzijdse verbintenis</i>
	C1	Uiting van emotie
	C2	Uiting van relatie
	C3	“Social talk”
D		<i>Uiterlijke kenmerken</i>
	D1	Kleine groep mensen
	D2	Gezamenlijke geschiedenis
	D3	Informeel verbonden

Bijlage 2

De vierde dimensie: Uiterlijke kenmerken

Een Community of practice heeft een aantal uiterlijke kenmerken, maar er is enige onenigheid over welke precies kenmerkend is voor een Community of practice. J.S. Brown (1995) beschrijft het als een “kleine groep mensen die een periode samen hebben gewerkt”. Uiterlijke kenmerken zijn dan: een klein aantal deelnemers en een gezamenlijke geschiedenis. P. Johnson-Lenz noemt als kenmerken dat deelnemers professionals zijn die informeel met elkaar verbonden zijn en R. Bauer benadrukt de diversiteit binnen een community.

Waarschijnlijk gelden de kenmerken allemaal, maar niet voor alle Communities of practice, om dat er zoveel verschillende Communities of practice zijn. Het is natuurlijk raar om te denken dat een klein advocatenbureau, een circus of een hulpgroep voor alcoholisten dezelfde uiterlijke kenmerken hebben wat betreft omvang, diversiteit of gezamenlijke geschiedenis. Deze dimensie is daarom erg algemeen gericht op impliciete aanwijzingen van hierbovengenoemde kenmerken en bestaat uit drie componenten: kleine groep mensen, gezamenlijke geschiedenis en informele verbondenheid.

Het eerste uiterlijke kenmerk van een Community of practice is dat het uit een groep kleine mensen bestaat. Een aanwijzing daarvoor zal weinig gevonden worden in de communicatie van een Community of practice, omdat er een aantal problemen mee zijn. Ten eerste is het een uiterlijk kenmerk waarvan in de communicatie vaak niets te zien is. Ten tweede is “klein” een subjectief begrip; hoeveel mensen kunnen er in een groep zitten zodat het nog steeds een kleine groep genoemd kan worden? In de literatuur van Wenger en Brown wordt dit ook niet duidelijk. Hier wordt aangenomen dat met “klein” en groep mensen bedoeld wordt die klein genoeg is dat alle deelnemers elkaar kennen, maar groot genoeg dat er diversiteit binnen de community is (verschillen in hiërarchie, verschillende specialisaties).

Een tweede kenmerk van een Community of practice die binnen de dimensie *Uiterlijke kenmerken* valt is een gezamenlijke geschiedenis. Ook dit is een kenmerk die moeilijk terug te vinden is in de communicatie. Een gezamenlijke geschiedenis blijkt eigenlijk uit het feit dat deelnemers samen terugblikken op gebeurtenissen in het verleden, dit in tegenstelling tot het delen van belevenissen omdat dat over individueel beleefde gebeurtenissen gaat. De gezamenlijke geschiedenis van een Community of practice is te herkennen aan zinnen als: “weten jullie nog...”. Wat de gezamenlijke geschiedenis precies inhoudt is niet van belang, van belang is dat er een gezamenlijke geschiedenis is. Het is vooral bij een beginnende Community of practice erg moeilijk om aanwijzingen te vinden voor een gezamenlijke geschiedenis omdat de Community of practice gewoon pas een hele korte geschiedenis heeft. Bij een community die al lang bestaat is het wel belangrijk dat er duidelijke aanwijzingen zijn voor een gezamenlijke geschiedenis. Is dit niet het geval dan kan het geen community of practice genoemd worden.

Het derde impliciete kenmerk van een Community of practice is dat de participanten informeel met elkaar verbonden zijn. Dit uit zich in de manier van communiceren en niet specifiek in bepaalde zinnen. De algemene toon waarop met elkaar gecommuniceerd wordt is zoals die tussen vrienden. Hierdoor ontstaat er een verbondenheid die gebaseerd is op een informele relatie. Deelnemers kunnen tussen de serieuze werkzaamheden door bijvoorbeeld grapjes maken of ze kunnen het over serieuze persoonlijke onderwerpen hebben zoals een

ziekte van een andere deelnemer. Ook dit laatste kenmerk is dus moeilijk te vinden in de communicatie en daarom zullen de impliciete uiterlijke kenmerken van een Community of practice niet gebruikt worden voor het coderen.

Bijlage 3

Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid

Voor het berekenen van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is eerst geoefend met een aantal e-mailtjes. Toen dit goed ging zijn de eerste drie partnerships gecodeerd, in totaal 109 segmenten.

	Dimensie A	Dimensie B	Dimensie C	Totaal
Dimensie A	34	0	0	34
Dimensie B	6	22	1	29
Dimensie C	3	0	43	46
Totaal	43	22	44	109

$$K = (\text{SOM a} - \text{SOM ef}) / (\text{N} - \text{SOM ef})$$

$$N = 109$$

$$\text{SOM a} = 34 + 22 + 43 = 99$$

$$\text{SOM ef} = 13,4 + 5,85 + 18,6 = 37,8$$

$$K = (99 - 37,8) / (109 - 37,8) = \mathbf{.85}$$